

Jak ubezpieczają się w Unii (Estonia)

Powierzchnia:	45,3 tys. km ²
Stolica:	Tallinn 436 tys. mieszkańców (dane za 2015 r.)
Ludność:	1 312 tys. mieszkańców (2016 Statistics Estonia)
Przyrost naturalny:	-1,47 ‰ (na podstawie Eurostat, 2014 r.)
Przeciętna długość życia:	mężczyzn – 72,4 lat; kobiet – 81,9 lat (Eurostat, 2014 r.)
PKB na 1 mieszkańca:	15 200 euro (2014 r.)
Stopa bezrobocia:	7,4 % (2014 r.)
Udział ludności powyżej 65 roku życia:	27,9 % ludności aktywnej zawodowo (2014 r.)

Wydatki na zabezpieczenie społeczne wynoszą 14,8 % PKB (dane za 2013 r.)

Estonia przystąpiła do Unii Europejskiej razem z Polską 1 maja 2004 r. Od 2011 r. obowiązuje w tym kraju waluta euro.

W Estonii nie ma rozróżnienia między ubezpieczeniem a zabezpieczeniem społecznym. Oba terminy oznaczają to samo.

Na początku lat 90. wprowadzono w Estonii reformę zabezpieczenia społecznego. Za zabezpieczenie społeczne odpowiada państwo i jego wyspecjalizowane agendy, natomiast pomoc społeczna i funkcjonowanie służb społecznych leży w gestii władz samorządowych.

Podstawą uzyskania prawa do zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej w Estonii jest miejsce zamieszkania beneficjenta. W związku z tym, znaczna część populacji Estonii urodzona za granicą (ale mieszkająca na terenie Estonii) jest również objęta zabezpieczeniem.

Estoński system zabezpieczenia społecznego opiera się na dwóch filarach. Pierwszy to system zabezpieczenia społecznego obejmujący ubezpieczenie emerytalne, zdrowotne, świadczenia na dzieci, zasiłki z tytułu bezrobocia i zasiłki pogrzebowe. Drugi to opieka społeczna, która obejmuje pieniężne świadczenia z pomocy społecznej i świadczenia socjalne/ usługi społeczne (social services).

Ubezpieczenie od utraty pracy finansowane jest ze składek na ubezpieczenie od utraty pracy. Pozostałe świadczenia – świadczenia rodzinne, państwowe zasiłki dla bezrobotnych, emerytury państwowe, świadczenia z tytułu śmierci oraz świadczenia społeczne dla osób niepełnosprawnych – jako bezskładkowe są finansowane z ogólnych przychodów państwa.

Emerytury

Systemy emerytalne i zdrowotne mają charakter składkowy i finansowane są głównie ze składek społecznych (podatek socjalny). Estoński podatek socjalny w wysokości 33 proc. (20 proc. – składka na ubezpieczenia społeczne oraz 13 proc. – składka na ubezpieczenie zdrowotne) opłacają pracodawcy. Pracownicy nie są zobowiązani do żadnych osobistych składek z tego tytułu.

Estoński system emerytalny dzieli się na trzy filary:

- emerytura państwowa. Gwarantuje dochód dla osób przechodzących na emeryturę, ubezwłasnowolnionych lub tych, które utracą źródło dochodu. Państwowe emerytury wypłacane są z podatku socjalnego obliczonego w oparciu o wynagrodzenie.
- obowiązkowy kapitałowy system emerytalny. Pracownicy zamieszkali na terenie Estonii, urodzeni po 31 grudnia 1982 r., są zobowiązani do przystąpienia do obowiązkowego kapitałowego systemu emerytalnego i opłacania składki na poziomie 2 proc. wynagrodzenia brutto. Do tej kwoty państwo dodaje 4 proc. z 33 proc. podatku socjalnego w przeliczeniu na wynagrodzenie pracownika.
- uzupełniające systemy kapitałowe – dodatkowe dobrowolne systemy emerytalne.

Za określanie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu trzech filarów odpowiada rząd. Jest on zobowiązany do zarządzania pierwszym filarem, udzielania gwarancji dla drugiego filaru oraz do nadzoru i regulacji systemowych drugiego i trzeciego filaru.

Pracodawcy wnoszą składki (poprzez krajowy podatek społeczny) do pierwszego filaru. Pracownicy dokonują obowiązkowych wpłat na drugi filar i mają swobodę wyboru, czy wnosić składki na trzeci.

W Estonii o emeryturę państwową (**I filar**) ubiegać się może osoba, która skończyła 63 lata i posiada 15 lat stażu pracy. O wcześniejszą emeryturę można ubiegać się nie wcześniej niż 3 lata przed osiągnięciem wieku emerytalnego, jeśli posiada się 15 lat stażu pracy. Wcześniejsza emerytura jest niższa o 0,4 proc. od emerytury właściwej do momentu uzyskania przez osobę wieku emerytalnego.

Kapitałowy system emerytalny **II filaru** jest zarządzany przez poszczególne fundusze emerytalne pod nadzorem **Ministerstwa Finansów** (Rahandusministeerium). Przystąpienie do systemu emerytury kapitałowej jest obowiązkowe dla osób urodzonych po 1982 r., a dobrowolne dla osób urodzonych przed rokiem 1983. Emerytura kapitałowa jest oparta na „wstępnym” finansowaniu – osoba pracująca płaci 2 proc. swojego wynagrodzenia brutto do funduszu emerytalnego. Państwo dodaje 4 proc. z bieżącego podatku socjalnego (33 proc.).

Pierwsze wypłaty emerytur kapitałowych, w oparciu o ustawę o kapitałowych funduszach emerytalnych, nastąpiły z dniem 1 stycznia 2009 r.

Wnoszenie składek w ramach dodatkowego kapitałowego systemu emerytalnego (**trzeci filar**) jest dobrowolne dla wszystkich osób, a kwota składek nie jest określona przez państwo. Osoba ubezpieczona w ramach trzeciego filaru jest uprawniona do otrzymywania świadczenia po ukończeniu 55 roku życia lub w przypadku stania się w pełni i trwale niepełnosprawnym i niezdolnym do pracy.

Zasiłki dla bezrobotnych

Składki z tytułu ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, są w Estonii opłacane zarówno przez pracodawcę jak i pracownika. Stopy składki ubezpieczenia na wypadek bezrobocia wynoszą od 0,5 do 2,8 proc. dla pracowników i od 0,25 do 1,4 proc. dla pracodawców. Obecnie obowiązujące składki wynoszą odpowiednio 1,6 proc. i 0,8 proc.

Warto zaznaczyć, że dla celów podatku dochodowego składka na wypadek bezrobocia opłacana przez pracownika podlega odliczeniu od dochodu podlegającego opodatkowaniu. Składka na ubezpieczenie dla bezrobotnych nie jest pobierana od wynagrodzeń wypłacanych członkom Zarządów, członkom Rad Nadzorczych oraz prokuratorom.

Organizacja zabezpieczenia społecznego

Naczelnym organem odpowiadającym za system zabezpieczenia społecznego w Estonii jest **Ministerstwo Spraw Społecznych** (Sotsiaalministeerium). Ministerstwo jest naczelnym

organem odpowiadającym za zabezpieczenie społeczne i opiekę społeczną i mającym inicjatywę ustawodawczą w zakresie tworzenia rozwiązań legislacyjnych w tych obszarach.

W ramach ministerstwa funkcjonuje agencja rządowa – **Zakład Ubezpieczeń Społecznych** (*Sotsiaalkindlustusamet*) oraz dwa publiczne organy prawne – **Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych** (*Eesti Haigekassa*) oraz **Fundusz Ubezpieczeń od Bezrobocia** (*Eesti Töötukassa*), które odpowiadają za zarządzanie różnymi działami zabezpieczenia społecznego.

Organami Ministerstwa Spraw Społecznych są również: Rada ds. Zdrowia (*Terviseamet*), Państwowa Agencja Leków (*Ravimiamet*) oraz Inspektorat Pracy (*Tööinspeksioon*).

Estoński ZUS zarządza systemami ubezpieczeń emerytalno-rentowych, świadczeń rodzinnych, świadczeń społecznych dla osób niepełnosprawnych i zasiłków pogrzebowych. Prowadzi również rejestr osób ubezpieczonych i świadczeniobiorców. ZUS zapewnia terminowe wypłacanie rent, emerytur i innych świadczeń należnych zgodnie z ustawodawstwem krajowym i umowami międzynarodowymi. Podobnie jak w Polsce, estoński ZUS przeprowadza badania lekarskie w celu oceny trwałej niezdolności do pracy. Regionalne biura emerytalno-rentowe ZUS przetwarzają wnioski o przyznanie należnych świadczeń i dokonują płatności za pośrednictwem banków lub urzędów pocztowych.

Fundusz Ubezpieczenia od Bezrobocia odpowiada za system ubezpieczeń od utraty pracy, którego celem jest wypłata świadczeń z tytułu ubezpieczenia od utraty pracy (*töötuskindlustushüvitis*), świadczeń z tytułu zwolnień grupowych oraz świadczeń z tytułu niewypłacalności pracodawcy. Od 1 maja 2009 r. Fundusz zarządza również systemem zasiłków dla bezrobotnych (*töötutoetus*), w rezultacie ochrona socjalna w przypadku bezrobocia jest w Estonii dwupoziomowa. Wysokość świadczeń z ubezpieczenia od utraty pracy zależy od wynagrodzenia, a świadczenia te są finansowane ze składek na obowiązkowy system ubezpieczeń. Zasiłek z tytułu bezrobocia ma charakter zryczałtowany i finansowany jest z budżetu państwa. Przetwarzaniem wniosków oraz przyznawaniem i wypłatą zasiłków zajmują się regionalne biura zatrudnienia, podlegające Funduszowi Ubezpieczenia od Bezrobocia.

Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego administruje systemem ubezpieczeń zdrowotnych, obejmujących usługi medyczne, rekompensatę kosztów leków i świadczenia pieniężne. Fundusz zawiera roczne kontrakty z podmiotami świadczącymi usługi medyczne i w ramach zawartych kontraktów pokrywa koszty opieki medycznej nad osobami ubezpieczonymi. Fundusz wypłaca również osobom ubezpieczonym świadczenia z tytułu choroby, macierzyństwa oraz świadczenia opiekuńcze.

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej oraz świadczenia społeczne są wypłacane przez organy władz lokalnych

Składki na ubezpieczenia społeczne (składki podatkowe i ubezpieczeniowe dla bezrobotnych) są pobierane przez Urząd Podatków i Ceł (*Maksu-tak Tolliamet*).

Karolina Szyszko-Głowacka

Departament Współpracy Międzynarodowej

Schemat organizacyjny systemu zabezpieczenia społecznego Estonii

